

7

Consiliul pentru Prevenirea Torturii (CpPT)

Mecanismul Național de Prevenire a Torturii

RAPORT

**privind vizita preventivă
efectuată la Penitenciarul nr. 2 din or. Lipceni,
pe data de 24 aprilie 2018**

**Raportul a fost elaborat de către
Membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii:**

- *Oxana Gumennaia,*
- *Mihail Gorincioi,*
- *Ceslav Panico,*
- *Svetlana Doltu.*

Consiliul pentru Prevenirea Torturii a fost instituit la data de **24 octombrie 2016** în corespundere cu prevederile Legii nr. 52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman).

Scopul Consiliului este de a proteja persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

În conformitate cu prevederile art. 30 și 32 din *Legea nr. 52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)*, precum și conform p. 5 din *Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Prevenirea Torturii*, Consiliul pentru Prevenirea Torturii poate efectua vizite preventive și de monitorizare neanunțate în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate.

I. INFORMAȚII GENERALE DESPRE VIZITĂ

La data de **24 aprilie 2018**, între orele 10:05 – 14.20, membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii (*în continuare CpPT*) au efectuat o vizită preventivă la Penitenciarul nr. 2 or. Lipcani, aflat în subordinea Departamentului Instituțiilor Penitenciare Ministerului Justiției (*în continuare DIPMJ*).

Vizita a fost realizată în următoarele componente:

1. Svetlana Doltu – membra Consiliului,
2. Ceslav Panico – membrul Consiliului,
3. Oxana Gumennaia – membra Consiliului,
4. Mihail Gorincioi – membrul Consiliului.

Scopul vizitei: Monitorizarea situației în Penitenciarul nr. 2 or. Lipcani privind respectarea drepturilor persoanelor condamnate (**bărbați**), împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente inumane sau degradante. Accesul condamnaților la servicii medicale în Penitenciarul nr. 2 or. Lipcani.

Vizita de monitorizare anterioară în această instituție, cu scopul de a verifica condițiile de detenție existente și tratamentul aplicat deținuților, a fost realizată de către directorul Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova, dl Anatolie Munteanu și funcționarul instituției Gheorghe Bosîi, pe data de **10 octombrie 2014**¹.

II. INFORMAȚII GENERALE DESPRE INSTITUȚIE

Penitenciarul nr. 2 or. Lipcani, este un penitenciar în care funcționează un sector de tip închis și unul de tip semiînchis, pentru deținerea condamnaților de gen masculin care, în virtutea funcțiilor ocupate anterior, pot fi amenințați cu răzbunarea². Plafonul de detenție al Penitenciarului nr. 2 or. Lipcani, conform Ordinului Ministrului Justiției nr. 1159 din 19.12.2017, *cu privire la aprobarea numărului maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciare*, este de **286 persoane**.

La momentul vizitei, în instituție erau deținute 308 persoane (cu 22 persoane mai mult decât plafonul admis), dintre care 255 condamnați în sector de tip închis, dintre care, 12 persoane erau separate pe securitate personală în baza art. 206 al Statutului executării pedepsei de către condamnați) și 53 condamnați, deținuți în penitenciar în virtutea funcțiilor ocupate anterior.

Instituția dispune de mai multe sedii, amplasate pe teritoriul instituției penitenciare și în afara lui. În interiorul instituției sunt amplasate:

- 2 sectoare locative;
- Carantina și izolatorul disciplinar. În încăperea carantinului se dețin condamnați conform art. 206 CE. Pentru condamnații din carantină este special amenajată curtea de plimbare;
- Clădirea separată unde se află baia pentru condamnați, spălătoria și sala de forță;
- În zona de producere se află clădirea cu 2 etaje. La primul etaj se află camerele pentru întrevederi de lungă durată. La etajul 2 se află 3 celule pentru condamnații care sunt antrenați la

¹Raportul poate fi vizualizat aici: http://ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_lipcani_2_2014.pdf

²<http://penitenciar.gov.md/ro/penitenciarul-2-lipcani>

munca de deservire gospodărească, biblioteca, 3 clase de studii în cadrul școlii de meserii, atelierul de lucru a școlii de meserii și cancelaria;

- O clădire separată cu 2 etaje – 1 etaj atelierul de lucru pentru prelucrarea lemnului, etajul 2 biserica;
- Blocurile administrative sunt situate în 2 clădiri: 1 clădire în afară penitenciarului (la 1 etaj: unitatea de gardă, evidența specială, camera pentru transmiterea coletelor, birourile șefului gărzii, securității, cabinetul stomatologic), a 2-a clădire - în sectorul nr. 1 (unitatea de serviciu, biroul șefului serviciului regim, secția medicală, biroul psihologului și asistentului social).

Accesul în instituție a fost asigurat, fără impedimente, de către șeful Penitenciarului nr. 2-Chișinău, locotenent-colonel de justiție, Vitalie Plămădeală.

După intrare, membrii CpPT au purtat discuții cu șeful penitenciarului, ofițerul de serviciu, reprezentanții serviciului medical, reprezentanții serviciului educativ, asistență psihologică și socială. Discuțiile au fost axate pe scopurile și obiectivele vizitei efectuate de către CpPT.

La fel, au fost solicitate informații cu privire la indicatorii de activitate a instituției penitenciare pentru 2017, I trimestrul 2018, fluxul și examinarea petițiilor, bilanțul activităților instituției, problemele majore cu care se confruntă și altă informație relevantă vizitei de monitorizare. Dl Vitalie Plămădeală asigură CpPT că va expedia actele solicitate în adresa CpPT cât de curând va fi posibil. *CpPT menționează faptul că toată informația solicitată a fost recepționată în aceeași zi.*

Problemele/impedimentele cu care se întâlnesc reprezentanții Penitenciarului nr. 2 or. Lipcani:

- Insuficiența de cadre în instituție;
- Lipsa încăperii la intrare în penitenciar, destinată măsurilor de percheziție a condamnaților nou-sosiți în penitenciar;
- Lipsa încăperii la intrare în penitenciar, destinată examinării medicale în condiții de confidențialitate a condamnaților nou-sosiți în penitenciar;
- Lipsa încăperilor de acumulare a condamnaților la intrare/ieșire din penitenciar;
- Un alt impediment în realizarea sarcinilor de serviciu este lipsa încăperilor separate pentru deținerea condamnaților pe securitate personală (în conformitate cu art. 206 al Statutului executării pedepsei de către condamnați), care se dețin până la moment în celulele carantinei și izolatorului disciplinar;
- Imposibilitatea plasării conform cerințelor a condamnaților noi-sosiți în carantină pe o perioadă stabilită conform legislației precum și plasarea în celulele izolatorului disciplinar a condamnaților sancționați cu izolare.

Conform schemei de încadrare al Penitenciarului nr. 2 or. Lipcani aprobată prin ordinul MJ nr.18 din 10.01.2012 și în baza modificărilor conform ordinului MJ nr. 95 din 06.03.2013, ordinului MJ nr. 248 din 10.06.2013, ordinului MJ nr. 291 din 02.07.2013 ordinului MJ nr. 142 din 15.02.2016, ordinului MJ nr. 607 din 31 iulie 2017 *constituie 102 unități* dintre care 36 ofițeri; 60 subofițeri și 6 salariați civili. La finele I trimestru al anului 2018 **incompletul constituie 5 funcții**, dintre care 2 funcții de ofițeri și 3 unități de subofițer.

Analizând rapoartele de bilanț anuale privind activitatea Penitenciarului nr. 2 or. Lipcani în anul 2017 și I trimestrul 2018, CpPTa identificat problemele legate de insuficiența stringentă a personalului.

În anul 2014, odată cu schimbarea statutului Penitenciarului nr. 2 or. Lipcani, din penitenciar destinat pentru deținerea condamnaților minori și a condamnaților care în virtutea funcțiilor ocupate anterior pot fi amenințați cu răzbunarea, modificat în penitenciar în care funcționează un sector de tip închis și unul de tip semiînchis, pentru deținerea condamnaților de gen masculin care, în virtutea funcțiilor ocupate anterior, pot fi amenințați cu răzbunarea, numărul condamnaților din penitenciar a crescut circa de două ori. Astfel, odată cu creșterea numărului de condamnați deținuți în Penitenciarul nr.2 or. Lipcani, a crescut și volumul de lucru, și respectiv, posturile de supraveghere trebui neaparat acoperite cu personal. Pentru completarea posturilor cu personal, conform planului de supraveghere, întru executarea la nivel normal a măsurilor de regim și supraveghere precum și, pentru prevenirea și contracararea căilor de pătrundere în penitenciar a obiectelor interzise în penitenciar, **este necesar de majorat statele serviciul regim și securitate cu cel puțin 5 supraveghetori.**

În opinia CpPT asupra executării obligațiilor de serviciu a serviciului pază și escortă au influențat negativ unii factori ce ar putea duce la cazuri excepționale, și anume :

- necesitatea implicării colaboratorilor din garda de pază a penitenciarului în activitatea de escortare a deținuților;
- starea uzată a sistemelor de semnalizare și liniei învechite de legătură telefonică;
- starea deplorabilă a gardurilor perimetrului penitenciarului;
- autospeciala destinată pentru transportarea deținuților cu un grad sporit de uzură.

Pentru sporirea calității serviciului paza și escortă este necesar de a majora limita statelor de personal. Actualmente serviciul pază și escortă al Penitenciarului nr.2 or. Lipcani dispune de 37 funcții de subofițeri. Suplimentar funcțiilor existente se impune necesitatea completării cu 28 funcții necesare pazei penitenciarului și 5 funcții necesare misiunilor de escortare. În vara anului 2017, în cadrul vizitei oficiale a dlui Aureliu Suhan, Director al DIPMJ, a fost dată indicația a instala suplimentar încă 3 turnuri de pază, ținând cont de lungimea mare a perimetrului și de distanța considerabilă între posturi. La moment un turn a fost deja construit, decurge construirea al celui de al doilea turn, după finalizare va urma construirea celui de al treilea turn. Astfel, va apărea necesitatea instalării a încă 3 posturi suplimentare. **În concluzie, subliniem că este necesar de majorat statele serviciul pază și escortă cu cel puțin 57 unități de santinele.**

Pentru completarea posturilor de personal, conform planului de supraveghere, întru executarea la nivel normal a măsurilor de regim și supraveghere precum și, pentru prevenirea și contracararea căilor de pătrundere în penitenciar a obiectelor interzise în penitenciar, **este necesar de majorat statele serviciului regim și supraveghere cu cel puțin 5 supraveghetori.**

CpPT a avut *întrevederi confidențiale* (fără participarea colaboratorilor/reprezentanților instituției de detenție) cu condamnați și acces liber în spațiile de detenție. Au fost purtate 12 discuții în grup/interviuri colective peste 60 de persoane, precum și interviuate individual alte 5 persoane.

CpPTa avut *acces neîngrădit la orice spațiu de pe teritoriul penitenciarului*. În special au fost vizitate următoarele locații:

- Sectoarele locative: nr. 1, nr. 2, carantina – 5 celule (unde se dețin condamnați conform art. 206 CE);
- Curtea de plimbare special amenajată pentru condamnații din carantină;

- Izolatorul disciplinar – 3 celule;
- Unitatea medicală din interiorul penitenciaruluiși *cabinetul stomatologic* din blocul administrativ situat în afară penitenciarului;
- Baia, spălătorie și sala de forță;
- Zona de producere;
- Camerele pentru întrevederi de lungă durată (2 camere).

III. SITUAȚIA CONDAMNAȚILOR ÎN PENITENCIARUL nr. 2

1. CpPT salută faptul că Ministerul Justiției prin ordinul său nr. 1159 din 19.12.2017, *cu privire la aprobarea numărului maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciare*, introduce normele reale privind stabilirea plafoanelor de detenție pentru instituțiile penitenciare și se abrogă ordinul MJ nr. 576 din 31.12.2014, *cu privire la aprobarea numărului maxim de condamnați admiși pentru deținere în penitenciare*. Conform ordinul MJ nr. 1159 din 19.12.2017 numărul maxim de deținuți admiși pentru deținere în penitenciarul nr. 2 or. Lipcani a fost stabilit pentru 286 persoane. Acest ordin a intrat în vigoare din 01. 01. 2018. *CpPT constată că la momentul vizitei fiecare condamnat beneficia de suprafața locativă mai puțin de 4 m²*. Așadar, CpPT nu poate trece cu vederea că în penitenciarul nr. 2 or. Lipcani a fost deținuți 308 de condamnați, numărul căruia depășește numărul stabilit prin ordinul Ministerului Justiției nr. 1159 din 19.12.2017, cu privire la aprobarea numărului maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciare.

CpPT recomandă Administrației penitenciare să respecte strict de prevederile ordinului MJ nr. 1159 din 19.12.2017 și nu să depășească numărul maxim de persoane admis pentru deținere în penitenciar nr. 2 or. Lipcani.

Tratamentul condamnaților

2. În cadrul vizitei, deținuții au indicat că în perioadadențenței careva incidente sau maltratări din partea colaboratorilor sau între deținuți nu au fost. Totodată, colaboratorii penitenciarului nr. 2 or. Lipcani au invocat că uneori sunt agresati verbal de cătrecondamnați. Analizând raportul de activitate a penitenciarului nr. 2 or. Lipcani pe I trimestru 2018, CpPTobservă, căa fost documentat un caz de atac asupra colaboratorului. Un condamnat i-a aplicat mai multe lovituri cu mâinile și picioarele în regiunea capului, feței. De cazul dat a fost înștiințată unitatea de gardă a DIP și procuratura raionului Briceni, la fața locului a fost chemată grupa operativă a IP Briceni. Condamnatul a fost sancționat disciplinar.

3. Pe parcursul vizitei în sectorul nr. 2 membrii CpPT au fost însoțiți pretutindeni de un condamnat, care la rugămintea membrilor se ținea la oarecare distanța, dar totuși, alți condamnați știau că acesta este în apropiere de celulă sau chiar participa/era prezent obligatoriu în cadrul unor discuții ale CpPT cu alți condamnați. Mai mult decât atât, condamnatul dat a arătat camera lui personală, pe care el a deschis-oși încuiat-o de sinestătător. Condițiile materiale în aceasta celula erau cele mai bune din penitenciar. El trăiește în aceasta celula singur pe 20 m². Tot acest condamnat, a arătat CpPT camera lui de întrevedere de lungă durată personală, cheia de la care era numai la acest condamnat. Mulți din colaboratori penitenciarului au văzut acest comportament al condamnatului, dar nici unul nu a făcut observații dlui.

Analizând rapoartele de activitate a penitenciarului nr. 2 or. Lipcani pe anii 2017, I trimestru 2018, precum și discutând cu persoanele condamnate și colaboratorii penitenciarului, CpPT atrage atenția asupra faptului că penitenciarul se confruntă cu probleme stringente de lipsa a numărului suficient de supraveghetori și santinele. Consiliul are îngrijorări rezonabile în privința controlului adecvat asupra masei de condamnați din partea administrației, precum că insuficiența cadrelor și acceptarea tăcută a comportamentului neformal a unor condamnați, lideri neformali, poate duce la autoadministrarea penitenciarului din partea condamnaților.

4. CpPT observă că lipsa încăperilor la intrare în penitenciar, destinate măsurilor de percheziție etc. și examinării medicale confidențiale a condamnaților nou-sosiți în penitenciar, precum și lipsa încăperilor de acumulare a condamnaților la intrare/ieșire din penitenciar scade din eficiența măsurilor de regim și medicale obligatorii.

Situația să complică și prin lipsa încăperilor separate pentru deținerea condamnaților pe securitate personală, care se dețin până la moment în celulele carantinei și izolatorului disciplinar, ceea ce duce după sine la imposibilitatea plasării conform cerințelor a condamnaților noi sosiți în carantină pe o perioadă stabilită conform legislației precum și plasarea în celulele izolatorului disciplinar a condamnaților sancționați cu izolare.

O altă situație, condiționată de faptul că condamnații noi sosiți nu se dețin în carantină perioada de 15 zile și sunt transferați în sectoare în timp scurt după ce au sosit în penitenciar, ține dedificată realizarea mai eficientă a sarcinilor de serviciu (evaluării psihologice inițiale, realizarea Programului cu privire la organizarea activității cu deținuții nou sosiți în penitenciare). Din discuțiile cu colaboratori și din analiza materialelor prezentate, *CpPT constată faptul că toate aceste măsuri de caracter educativ nu pot fi realizate eficient, deoarece condamnații noi sosiți cad sub influența condamnaților de orientare negativă.*

CpPT semnalizează, că în condiții actuale din motivele:

- *insuficienței cadrelor (numai 5 colaboratori în timpul serviciului diurn),*
- *lipsei de spațiului separat pentru deținerea condamnaților pe securitate personală,*
- *lipsei încăperii la intrare în penitenciar, destinată măsurilor de percheziție etc. a condamnaților nou-sosiți în penitenciar,*
- *lipsei încăperilor de acumulare a condamnaților la intrare/ieșire din penitenciar,*
- *lipsei carantinei și ca consecința, dificultăți în organizarea activităților de caracter educativ/psihologic, deoarece condamnații noi sosiți cad sub influența condamnaților de orientare negativă,*

poate duce/sau chiar duce la faptul că colaboratorii nu pot controla situația în penitenciar nr. 2 or. Lipcani. Mai mult decât atât, securitatea și viața colaboratorilor este pusă sub risc major !!!

5. CpPT atrage atenția la rata înaltă a fenomenul creșterii numărului de automutilări la deținuți și a tentativelor de suicid în penitenciarul nr. 2 or. Lipcani. Din rapoartele de activitate a penitenciarului nr. 2 or. Lipcani pe anii 2016, 2017, I trimestru 2018 reiese că în anul 2016 au fost înregistrate 4 cazuri de automutilări la condamnați, în 2017 deja 23 cazuri de automutilări și 2 cazuri de tentativă de suicid, și numai în I trimestru 2018 – 8 cazuri de automutilări la condamnați.

În cadrul vizitei CpPT, șefa Serviciului activitatea educativă, asistența psihologică și socială (SAEPAS) al penitenciarului nr. 2or. Lipcani a invocat că comportamentul de autoagresare/autorănire în penitenciare este utilizat de cele mai multe ori ca metodă de a manipula, a impresiona, și a intimida personalul penitenciar, precum și obținerea unor beneficii.

Consiliul încurajează faptul că angajații SAEPAS depun eforturi majore pentru reducerea acțiunilor de automutilare și a tentativelor de suicid în rândul deținuților, în conformitate cu ordinul Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 466 din 29.12.2015 „cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind organizarea și desfășurarea activității psihologice cu deținuții ce fac parte din grupul de risc”.

CpPT atrage atenția administrației penitenciarului, cât și conducerii sistemului penitenciar la faptul că toate măsurile întreprinse de specialiști nu aduc la reducerea acțiunilor de automutilare și a tentativelor de suicid în rândul condamnaților și deduce la concluzia că acest complex de măsuri trebuie să fie revizuit, din punct de vedere a eficienței și proporționalității.

CpPT observă că ordinul DIP nr. 466 din 29.12.2015 prevede și măsuri psihoterapeutice, care sunt considerate în mediul academic ca cele mai efective măsuri în prevenirea acestor stări. *Consiliului îi este evident faptul că penitenciarul nr. 2 or. Lipcani nu dispune de încăperi pentru desfășurarea activităților de psihoterapie individuală sau de grup. La fel, CpPT observă că specialiști psihologi nu au instrumente standardizate pentru a diagnostica riscul automutililor și a tentativelor de suicid în rândul deținuților. Specialiști psihologi au confirmat faptul că nu au nici instruire necesare în psihoterapie.*

6. CpPT își exprimă îngrijorarea privind practica de sancționare disciplinară a condamnaților care se automutilează (autoagresioni)³, considerate abateri disciplinare foarte grave, iar deținuților fiindu-le aplicate sancțiuni disciplinare în baza art. 245 al CE al RM. CpPT este foarte îngrijorat asupra acestei situații din considerentul că automutilarea reprezintă un fenomen complex și poate fi un protest, un act de sinucidere eșuat, precum și acțiune inconștientă ca urmare a depresiei sau a tulburărilor psihice. Respectiv, aplicarea sancțiunii disciplinare reieșind din aceste considerente este interpretată ca abuzivă, și necesită revizuire legislativă în vederea excluderii.

Garantiile împotriva torturii și altor rele tratamente față de condamnați. Accesul la medic.

7. Examinarea medicală la intrarea în penitenciar este realizată de șeful serviciului medical, care lucrează zilnic, 5 zile în săptămână. Nu există cabinet medical în blocul de admitere, care ar permite realizarea examinării medicale în condiții de confidențialitate. Totodată, deținuții intervievați au declarat că la etapa de venire în penitenciar, aceștia au fost supuși unor examinări medicale satisfăcătoare. Consiliul menționează atitudinea binevoitoare a deținuților față de personalul medical și serviciile medicale oferite.

Inscripțiile pentru persoanele examinate la intrare în instituție, cât și ulterior se realizează în fișele medicale standardizate individuale. Registrul de examinări medicale la intrare și ieșire în/din instituție nu sunt disponibile.

³Articolul 242.2 Interdicțiile condamnaților ...8) automutilarea în orice mod și prin orice mijloace ori simularea conștientă a bolilor, stabilită și confirmată de instituțiile medico-sanitare publice ale Ministerului Sănătății;
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=336538>

Condițiile de detenție

IV. SITUAȚIA DEȚINUȚILOR ÎN IZOLATOR DISCIPLINAR ȘI CARANTINĂ DIN PENITENCIARUL nr. 2 or. LIPCANI

8. Carantina și izolatorul disciplinar al penitenciarului nr. 2 or. Lipcani sunt situate într-un bloc aparte cu o curtea de plimbare special amenajată. Aceasta zonă este îngădită și are post de supraveghere permanent nr.1. Carantina este formată din 5 celule și izolatorul disciplinar din 3 celule. În încăperea carantinului se dețin condamnați conform art. 206 CE. La momentul vizitei CpPT în aceste celule dețineau 14 condamnați, din care 2 persoane erau etapate la judecată. Membrii CpPT au purtat convorbiri confidențiale cu toți condamnați din izolatorul disciplinar.

În toate celulele, accesul la aerisirea naturală este bună, circulația aerului din încăperi era asigurată prin geamuri cu gratii cu acoperire. Accesul la lumina artificială era asigurată de becuri electrice din interiorul celulei.

Toate celulele se aflau într-o stare satisfăcătoare, unele blocurile sanitare erau separate de spațiul locativ dintr-o parte de perete și din alta - ecranate de o perdea, altele din toate părți și aveau ușa. Accesul la baie a condamnaților este asigurat conform graficului stabilit, 2 ori pe săptămână.

Membrii CpPT nu au primit careva alegeri din partea condamnaților cu privire la cantitatea și calitatea alimentelor. Practic toți condamnați sunt mulțumiți de calitatea mâncării.

CpPT a constatat că marea majoritate a condamnaților nu au acces la activități ocupaționale, psiho-educative, sociale de grup (numai individuale, la solicitare) și majoritatea timpului (23 ore) îl petrec în celulă, doar oră pe zi le petrec în curtea de plimbare. Aceștia parțial au acces la TV, radio (dacă aparatul este adus de către rude și cu condiția că condamnații au bani pe cont de peculiu pentru achitarea energiei electrice consumate) și cărți.

9. O problemă observată de către membrii CpPT, în blocul preconizat pentru carantină și izolator disciplinar, ține de spații sanitare și celule neutilizate într-o stare sanitară nepracticabilă. Din alegerile colaboratorilor aceste spații sunt utilizate de către colaboratori. Membrii CpPT exprimă îngrijorarea că ele pot fi folosite și în alte scopuri, astfel ne fiind identificate careva motive de ce aceste încăperi nu sunt sistate și sigilate.

10. La ieșirea din zona de supraveghere nr. 1, preconizată carantinei și izolatorului disciplinar, este situată o clădire aparte unde se află baia pentru condamnați, spălătorie și sala de forță.

La momentul vizitei CpPT sala de forță era în reparație.

CpPT își exprimă îngrijorarea în privința stării tehnice și sanitare a bainei penitenciarului. Baia reprezintă un spațiu aproximativ de 40 de m², acoperită cu teracotă, fără covorașe de cauciuc sau paleți din lemn. Încăpererea este foarte rece, lipsesc instrumentariu pentru duș. Este un spațiu deschis, fără pereți între fiecare duș, nu este asigurată intimitatea condamnaților.

V. SITUAȚIA CONDAMNAȚILOR, CARE ÎN VIRTUTEA FUNCȚILOR OCUPATE ANTERIOR, POT FI AMENINȚAȚI CU RĂZBUNAREA ÎN SECTORUL nr. 1 AL PENITENCIARULUI nr. 2 or. LIPCANI

11. CpPT a vizitat sectorul nr. 1 în care sunt situate o parte de clădire cu 2 etaje (1 etaj - 2 dormitoare, 1 celulă, biroul șefului de sector, 2 etaj - 1 dormitor, 3 celule) și blocul administrativ

(unitatea de serviciu, biroul șefului serviciului regim, secția medicală, biroul psihologului, asistentului social). Această zonă este îngrădită și are post de supraveghere permanent nr.1 (punctul de control și trecere în sectorul nr.1).

La momentul vizitei CpPT în aceste deținea deținea 53 condamnați. Membrii CpPT au purtat convorbiri confidențiale cu 14 condamnați.

În toate încăperile, accesul la aerisirea naturală este bună, circulația aerului din încăperi era asigurată prin geamuri. Accesul la lumina naturală este asigurat. Accesul la lumina artificială era asigurată de becuri electrice din interiorul încăperilor locative. Starea sanitară în încăperile de la etajul I este bună. Blocul sanitar al sectorului nr. 1, recent reparat, este într-o stare sanitară bună.

În unele celule la etajul II umiditatea aerului era foarte ridicată, fapt ce a generat apariția mușgaiului. Deținuții s-au plâns inclusiv pe acoperișul defect dar și pe faptul că pe timp de ploaie, acoperișul cedează și în celulă picură apa. Deținuții au mai recalamat și faptul că sistemul de încălzire este insuficient de calibrat astfel încât pe timp de iarnă au fost înregistrate și temperaturi de 10 grade Celsius.

Accesul la baie a deținuților este asigurat conform graficului stabilit, 2 ori pe săptămână.

Membrii CpPT nu au primit careva alegeri din partea condamnaților cu privire la cantitatea și calitatea alimentelor. Toți condamnații sunt mulțumiți de calitatea mâncării.

Majoritatea condamnaților din acest sector sunt implicați în activități ocupaționale, psiho-educative, sociale de grup sau în munci remunerate și neremunerate. Condamnații au acces la aer liber pe teritoriul sectorului și pot petrece afară tot timp liber în afară orelor ocupate de muncă sau alte activități ocupaționale, psiho-educative, sociale. Condamnații au acces la TV, radio (aparatura este adus de către rude și condamnații achită energia electrică consumată de pe conturi de peculiu personale) și cărți.

VI. SITUAȚIA CONDAMNAȚILOR ÎN SECTORUL nr. 2 AL PENITENCIARULUI nr. 2 or. LIPCANI

12. CpPT a vizitat sectorul nr. 2 în care sunt situate 2 clădiri câte 2 etaje. În total în ambele clădiri sunt 1 dormitor și 28 celule. Această zonă este îngrădită și are post de supraveghere permanent nr. 2 (punctul de control și trecere în sectorul nr. 2).

La momentul vizitei CpPT în sector de tip închis deținea 255 condamnați. Membrii CpPT au purtat convorbiri în grup, cu 25 condamnați, care mereu au fost supravegheate de un condamnat. La rugămintea membrilor el ținea oarecare distanță, alți condamnați știind că acesta este aproape de celula.

Condiții materiale în celule diferă considerabil. Membrii CpPT au observat că condamnatului, susmenționat, aparține celula personală în jur de 20 m², pe care el deschea și încuia de sinestătător. Condițiile materiale în această celula erau cele mai bune de pe tot penitenciarul. Celula a fost amenajată și cu mobila din piele. Lângă celula se află o bucătărie și blocul sanitar reparate, condiții de tip hotel.

Celule mai mari se aflau la fel într-o stare satisfăcătoare. Paturile erau acoperite cu saltele și ecranate de o perdea. Hainele personale ale condamnaților erau pastrate pe paturi. În aceste celule numărul minim de 4 m² nu a fost asigurat. În celule unde condițiile au fost mai decente deținuții spuneau că

reparația a fost efectuată din contul lor și toate aparatele electrice (TV, frigidere, încălzitoare de apă etc.) au fost aduse de rudele deținuților.

Blocurile sanitare erau situate la primele etaje și erau în procesul de reparație.

În toate celule, accesul la aerisirea naturală este satisfăcătoare, circulația aerului din încăperi era asigurată prin geamuri. Accesul la lumina artificială era asigurată de becuri electrice din interiorul celulei.

Accesul la baie a condamnaților este asigurat conform graficului stabilit, 2 ori pe săptămână.

CpPTnu a primit alegeri din partea deținuților cu privire la cantitatea și calitatea alimentelor.

CpPTI a constatat că marea majoritate a deținuților nu au acces la activități ocupaționale, psihoe-educative, sociale. Aproape nu sunt implicați în munci remunerate și neremunerate.

Aceștia parțial au acces la TV, radio (dacă aparatul este adus de către rude și cu condiția că condamnații au bani pe cont de peculiu pentru achitarea energiei electrice consumate) și cărți. Condamnații au acces la aer liber pe teritoriul sectorului.

13. În zona de producere este situată clădirea cu 2 etaje. La primul etaj se află camere pentru întreveneri de lungă durată (3 camere destinate pentru condamnați din sectorul nr.1 și 5 camere – sectorul nr. 2 (una din ele se deschide numai de condamnat cu statut de lider neformal din sectorul nr.2)). La etajul 2 se află 3 celule pentru condamnații care sunt antrenați la munca de deservire gospodărească, biblioteca, 3 clase de studii în cadrul școlii de meserii, atelierul de lucru a școlii de meserii și cancelaria.

Într-o clădirea aparte cu 2 etaje sunt situate la 1 etaj atelierul de lucru pentru prelucrarea lemnului și pe etajul 2 biserica.

Dreptul la petitionare, accesul la informație și comunicarea cu mediul extern

14. Din declarațiile reprezentanților penitenciarului persoanele deținute pot oricând adresa/depune plângeri la șeful penitenciarului sau prin intermediul conducerii penitenciarului către procuror/ familie persoane apropiate. Cu toate acestea CpPT nu a putut constata/identifica în cadrul penitenciarului o procedură/mecanism clar care se aplică în cazul plângerilor confidențiale adresate procurorilor, Avocatului Poporului, asociațiilor obștești privind rele tratamente/ alegeri la tortură pretinse a fi suferite în penitenciar.

15. Cutiile poștale sunt nestandardizate amplasate la ieșire din sectoare.

VII. ASISTENȚA MEDICALĂ ÎN PENITENCIARUL nr. 2 (ACCESUL CONDAMNAȚILOR LA SERVICII MEDICALE)

16. Statele medicale ale penitenciarului nr. 2 sunt constituite din 6,5 funcții. În serviciul medical activează următorii specialiști: șef serviciu medical, concomitent medic terapeut 1,0, medic psihiatru 0,5, medic stomatolog 0,5, asistente medicale – 3, farmacist – 0,5. În concediu de îngrijire a copilului se află o asistentă medicală.

În penitenciar serviciul medical este amplasat în bloc separat din sectorul nr. 2, fiind constituit din cabinetul șefului serviciului medical (concomitent cabinet de primire a medicului psihiatru și de aflare

a asistentei medicale de gardă), sala de proceduri, izolatorul medical. Cabinetul stomatologic este amplasat în afara penitenciarului, alături de farmacie în blocul administrativ.

Serviciul de asistență medicală este asigurat prin activitatea 8 ore în zi a șefului serviciului medical, iar 8 ore în noapte și zilele nelucrătoare – de asistente medicale. Zilnic medicul asistă la petrecerea apelului condamnaților, vizitează condamnații în secțiile sectoarelor de detenție, precum și în sectorul „carantină și izolator disciplinar”. Medicii psihiatru și stomatolog activează 2- 3 zile în săptămână. La momentul vizitei, unicul medic din penitenciar însoțea un deținut la examinări medicale în or. Briceni, instituția fiind totalmente neasigurată cu personal medical în astfel de cazuri. *Reieșind din majorarea numărului de condamnați și numărul mic de angajați medicali, Consiliul își exprimă îngrijorarea privind accesul deținuților la îngrijiri medicale.*

17. Registrele medicale sunt parțial tipizate, dar majoritatea au un aspect artizanal, cu rubrici nestandardizate. Însă CpPT menționează calitatea corespunzătoare a completării registrelor medicale, în pofida numărului impunător de registre aflate în gestiunea serviciului medical, precum urmează:

- 1) Registrul vizitelor zilnice a condamnaților, început pe 13.03.2018. Conține adresările tuturor deținuților după asistență medicală, dezagregat pe sectoare (nr.1, nr.2, carantină) și matinale/serale. Zilnic sunt consultați circa 15-25 persoane.
- 2) **Registru de evidență a automutilărilor**, început la 01.01.2018, conține 11 inscripții care de facto reprezintă leziuni corporale (în urma aplicării mijloacelor speciale – 2 cazuri, nespecificat – restul) și automutilări – 1 caz. Registrul este tipizat, dar nu corespunde cerințelor Ordinului (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant. Descrierea leziunilor corporale nu este conformă, explicațiile persoanei deținute nu sunt incluse. Serviciului medical, special pentru documentarea adecvată a leziunilor corporale ia fost distribuite de către Direcția Medicală DIP în anul 2017 aparat de fotografiat și imprimantă coloră, dar cu regret din cauza absenței în serviciul medical a computerului, echipamentele nu se utilizează.
- 3) **Registru de evidență a persoanelor la greva foamei**, de model stabilit de către Departamentul Instituțiilor Penitenciare, început la 01.01.2018, conține inscripții privind înregistrarea a 5 persoane.
- 4) Registru de dispensarizare a bolnavilor cronici.
- 5) Registru de tratamente medicale.
- 6) Registru de evidență a adresărilor la medicul stomatolog, la momentul vizitei fiind înregistrate 78 de adresări.
- 7) Registru de evidență a deținuților sosiți cu etapa în Penitenciarul nr. 2.
- 8) Registru de înregistrare a măsurilor de conterționare aplicate deținuților în secția medicală – nu conține nici o inscripție. Registrul este destinat doar secțiilor de psihiatrie (Penitenciarul nr.16) și necesită a fi exclus din activitatea serviciului medical a Penitenciarului nr.2 Lipcani.
- 9) Registru de evidență a condamnaților după tratamentul tuberculozei.
- 10) Registru de evidență a condamnaților etapați în spitalul penitenciar – include 16 persoane (2018), preponderent hepatite virale, infecția HIV, ulcer duodenal și pielonefrite.
- 11) Registru de evidență a escortărilor în instituțiile medicale teritoriale.
- 12) Registru de evidență a adresărilor la medicul psihiatru, conține 59 de consultații (2018).

- 13) Registrul de evidență a medicamentelor proprii a condamnaților.
- 14) Registrul de evidență a pansamentelor.
- 15) Registrul de evidență a alcoolului etilic.
- 16) Registrul de evidență a preparatelor psihotrope.

18. Pe parcursul vizitei au fost examinat și **Registrul de evidență a vizitelor în carantină**, gestionat de supraveghetorul de gardă, conține înscrisuri privind vizitele realizate în acest sector, inclusiv personalul medical. Înscrisurile realizate de medic conțin informație confidențială (tratamentul prescris), acest fapt oferind acces personalului nemedical la date cu caracter personal despre sănătate. *Registrul separat de examinări medicale a persoanelor plasate în izolator disciplinar nu este disponibil.*

19. În 3 luni ale anului 2018 în serviciul medical s-au înregistrat 7494 adresări (comparativ cu 1589 cazuri în 2017), și au fost indicate 248 cursuri de tratament. Sub supraveghere medicală la finele trimestrului I 2018 se află 157 condamnați (circa 62% din deținuți). Cele mai frecvente maladii: tulburări mentale și de comportament (58 persoane), boli ale aparatului digestiv (29 persoane) și boli ale aparatului circulator (14 persoane). Pentru tratament în staționar în Penitenciarul nr.16 Pruncul au fost escortați 8 condamnați și 4 persoane în instituțiile medicale teritoriale la medicul chirurg, traumatolog.

Au fost înregistrate 8 cazuri de automutilare, 5 cazuri de greva foamei.

20. În discuții cu personalul de supraveghere, membrii CpPT au ajuns la concluzii, că ei nu cunosc despre regulile sigure de percheziții, noțiunea de set individual de percheziție și procedurile necesare de urmat în caz de lezare accidentală în scopul prevenirii infectării cu HIV și alte maladii cu transmitere prin sânge. Și cu regret, instituția nu este asigurată cu seturi de percheziții, în pofida faptului că acest lucru este prevăzut în actele normative în vigoare.

21. Punctul medical este asigurat cu sterilizator, autoclave, lămpi de cuarț sau alte dispozitive pentru sterilizare a spațiilor și instrumentelor medicale. Respectiv se asigură siguranța manoperelor medicale și există nu riscuri pentru sănătatea reținuților. Deșeurile rezultate din activitatea medicală, contrar prevederilor Legii nr. 209 din 29.07.2016 privind deșeurile, sunt colectate nesigur, iar în instituție lipsesc proceduri de gestionare a lor.

În Confidențialitatea documentației medicale nu este asigurată, dulapurile și mesele din serviciul medical nefiind asigurate cu lacăt.

Izolatorul medical este în stare avariată, practic imposibil de plasat persoane în condiții apropiate de rele tratamente. Suplimentar, acest spațiu este folosit pentru depozitarea consumabilelor pentru programele de reducere a riscului.

În instituție funcționează un punct de schimb al seringelor și distribuire a prezervativelor. Lunar sunt solicitate circa 60 seringi.

Serviciul medical nu este asigurat cu computer în vederea completării adecvate a bazei de date (parte integrală a sistemului de evidență specială) în locul de păstrare a documentației medicale (în interiorul penitenciarului).

22. În instituție recent a fost reparat cabinetul stomatologic, amplasat în afara penitenciarului. Tot odată, în cabinet nu există sursă de apă pentru realizarea unei funcționalități adecvate a echipamentului stomatologic. La fel, cabinetul necesită asigurare cu sterilizator (pupinel) în vederea asigurării

condițiilor inofensive de acordare a asistenței medicale și sterilizarea ustensilelor stomatologice. CpPT a constatat practica de examinare medicală și acordare a asistenței medicale stomatologice deținuților în prezența personalului de supraveghere, fapt ce necesită a fi exclus în vederea asigurării unei examinări medicale confidențiale.

CONSTATĂRI

- 1. Membrii CpPT au avut acces neîngrădit și neîntârziat la orice spațiu de pe teritoriul penitenciarului și întrevederi fără martori (cu excepția sectorului nr.2) cu orice persoană din interiorul instituției (angajați/deținuți);*
- 2. CpPT-ului i sa creat impresia că colaboratorii nu pot controla situația în penitenciar nr. 2 or. Lipcani. Mai mult decât atât, securitatea și viața colaboratorilor este pusă sub risc major;*
- 3. Salarii mici și condițiile nefavorabile de muncă, insuficiența pozițiilor în schema de încadrare, fapt ce generează un deficit de personal de supraveghere pentru a acoperi toate posturile și personal medical pentru îngrijirile de sănătate;*
- 4. Lipsa încăperii la intrare în penitenciar, destinată măsurilor de percheziție a condamnaților nou-sosiți în penitenciar;*
- 5. În instituție a fost constatată practică de aplicare a sancțiunilor disciplinare, inclusiv pentru automutilare care pot fi considerate excesive și inumane din considerentul sancționării unei persoane posibil cu tulburări mintale (sancțiuni în loc de tratament adecvat);*
- 6. În instituție nu se aplică proceduri sigure de percheziții în vederea prevenirii infectării cu maladii hemotransmisibile;*
- 7. Are loc aplicare unui tratament diferențiat din partea colaboratorilor, față de condamnați;*
- 8. Lipsa încăperilor de acumulare a condamnaților la intrare/ieșire din penitenciar;*
- 9. Impediment în realizarea sarcinilor de serviciu este lipsa încăperilor separate pentru deținereacondamnaților pe securitate personală (în conformitate cu art. 206 al Statutului executării pedepsei de către condamnați), care se dețin până la moment în celulele carantinei și izolatorului disciplinar;*
- 10. Imposibilitatea plasării conform cerințelor a condamnaților noi sosiți în carantină pe o perioadă stabilă conform legislației precum și plasarea în celulele izolatorului disciplinar a condamnaților sancționați cu izolare;*
- 11. Cutiile poștale sunt nestandardizate;*
- 12. Există o problemă în asigurarea cu personal medical, ce influențează accesul la servicii medicale a condamnaților, precum și documentarea pretinselor acte de tortură, tratamente inumane și degradante;*
- 13. Examinarea medicală la intrarea din instituție se aplică, dar lipsesc Registre medicale tipizate. Examinarea la ieșirea din penitenciar nu se realizează;*
- 14. Registrul comun a vizitelor în carantină/izolator de pedeapsă conține informație cu caracter confidențial privind sănătatea, iar Registrul vizitelor medicale nu există;*
- 15. Cabinet de examinare medicală confidențială la intrarea în penitenciar, în izolatorul de pedeapsă și sectorul nr. 1 nu există, fapt ce poate afecta calitatea actului medical și documentarea adecvată a pretinselor rele tratamente;*

16. Izolatorul medical necesită reparație în vederea asigurării condițiilor sanitaro-igienice necesare;
17. Cabinetul stomatologic nu este asigurat cu apă centralizată, precum și sterilizator;
18. Examinarea medicală se realizează în prezența personalului nemedical în cazul vizitelor la stomatolog, dar și în gărzile de noapte ale asistentelor medicale;
19. Spații pentru carantină în penitenciar nu sunt disponibile, respectiv nu se respectă perioada de carantină de 14 zile pentru asigurarea regimului epidemiologic în instituție;
20. Serviciul medical nu este asigurat cu computer și conexiune la internet în vederea completării adecvate a bazei de date (modul sănătate) a secției speciale, dar și aplicarea în practică a documentării foto/imprimare color a leziunilor corporale.

RECOMANDĂRI

1. Elaborarea de comun cu Departamentul Instituțiilor Penitenciare unui Plan instituțional de redresare a tuturor aspectelor de detenție în baza recomandărilor expuse în Raportul actual, inclusiv prin fortificarea măsurilor administrative și resurselor umane, cu prezentarea lui către CpPT.
2. Majorarea statelor personalului (inclusiv medical) și asigurarea completării funcțiilor vacante în scopul realizării conforme a sarcinilor prevăzute de legislația națională și recomandările internaționale și pentru a evita situații de supraîncărcare și de risc pentru personal.
3. Elaborarea de comun cu Departamentul Instituțiilor Penitenciare a unei strategii comprehensive în vederea prevenirii acțiunilor de automutilare și a tentativelor de suicid în rândul deținuților. Cel puțin, Departamentului Instituțiilor Penitenciare trebuie să procure instrumente standardizate pentru a diagnostica riscul automutilării și a tentativelor de suicid în rândul deținuților. Specialiști psihologi trebuie să fie asigurați cu instruire necesare în psihoterapie.
4. Excluderea prevederilor codului de executare privind sancționarea persoanelor care se automutilază cu elaborarea Regulamentului de gestionare/management de caz prin conlucrarea serviciului medical, psiholog, educativ și regim.
5. Instalarea cutiilor poștale standarte metalice.
6. Asigurarea serviciului medical cu personal în vederea realizării conforme a accesului la medic.
7. Excluderea practicii de examinare medicală în prezența personalului nemedical.
8. Asigurarea condițiilor adecvate de funcționare a cabinetului stomatologic (conectare la sursă centralizată de apă, dotarea cu sterilizator, lampă stomatologică și excluderea prezeței personalului nemedical în birou).
9. Asigurarea reparației izolatorului medical și a cabinetului medical pentru examinare la admiterea în instituție și în izolatorul de pedeapsă.
10. Instituirea Registrului de examinare medicală la intrare și ieșire din penitenciar, în corespundere cu prevederile CE RM.
11. Instituirea Registrului de examinări medicale zilnice a persoanelor aflate în Izolatorul disciplinar cu excluderea practicii de înscriere a datelor medicale în Registrul comun.

12. Asigurarea păstrării confidențiale a documentației medicale prin asigurarea dulapurilor și meselor cu lacăte.

13. Asigurarea serviciului medical din sectorul nr.2 cu computer cu acces la internet în vederea completării bazei de date și documentare adecvată a pretinselor acte de tortură.

14. Unificarea Registrelor medicale ale instituției.

15. Instruirea personalului penitenciar în documentarea leziunilor corporale, pretinselor acte de tortură despre prevederile Protocolului de la Istanbul („Manual de investigare eficientă și documentare a torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante”) și Ordinul (comun) nr. 77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.

16. Asigurarea documentării pretinselor acte de tortură în corespundere cu Ordinul (comun) nr.77 din 31.12.2013 a Procuraturii Generale privind aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant.

Data aprobării raportului

22 mai 2018

Prin prezenta semnătură, confirmăm că acest raport a fost elaborat și aprobat prin consens de către toți membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii

- Mihail Cotorobai, președintele Consiliului
- Maia Bănărescu, membră Consiliului
- Mihail Gorincioi, membru Consiliului
- Svetlana Doltu, membră Consiliului
- CeslavPanico, membru Consiliului
- OxanaGumennaia, membră Consiliului
- Dmitrii Russu, membru Consiliului

The image shows six handwritten signatures, each written on a horizontal line. The signatures are: 1. Mihail Cotorobai, 2. Maia Bănărescu, 3. Mihail Gorincioi, 4. Svetlana Doltu, 5. CeslavPanico, and 6. OxanaGumennaia. The signature of Dmitrii Russu is not clearly visible or is obscured by the bottom of the page.